

El tràgic final d'en Baló

per Pere Vilàs i Gil

L'1 de gener de 1925 la notícia es va estendre per la ciutat.

Un redactor del *Diario de Ibiza* va llogar un cotxe i anà al lloc on es deia que havia succeït tot. Poc després de ser a l'indret conegut per sa Vinya, a Sant Antoni de Portmany, arribaren el delegat governatiu, senyor Martínez Guillén, l'oficial de la Guàrdia Civil, senyor Vidal i tres parelles d'aquest cos armat. En custòdia del cadàver d'en Baló hi havia ja una parella de la Guàrdia Civil i dos carabiners. Poc després va arribar el jutge, senyor Joaquín Domínguez.

El cadàver era a terra en posició supina. Es podia veure clarament una ferida de bala al costat dret i una altra al cap, tenia el braç esquerre estès i el dret un xic doblegat. A la vora del mort, a terra, hi havia un raor de moll de grans dimensions (es suposa que era l'arma amb la qual va matar la seua germana); a l'altre costat, una gorra i un mantó; baix del cos es va trobar després un revòlver amb cinc bales, dos d'elles disparades. Dins de les butxaques hi duia setze bales més embolicades en un mocador, una cartera amb documents, un paquet de tabac "de filet" de cinquanta cèntims, paper de fumar, mistos i una petaca de tabac pota. La sang que li sortia del cap havia format una gran bassa. L'home mort anava net, afaitat, amb el bigoti retallat i duia la roba nova. L'única cosa que feia pensar que es tractava d'un fugitiu eren les espardenyas molt deteriorades.

Però anem per parts. Tot va començar anys enrere, quan

l'home ara mort, que vivia a Alger, va venir a Eivissa amb un llaüt, va anar a casa seua i va atemptar contra son pare per qüestions d'interès en l'herència de la família. El pare havia donat a un altre fill la part que li corresponia a ell en l'herència familiar i, encara que el germà, per por o per compassió, li havia lliurat la meitat del valor de l'herència, en Baló no va perdonar l'ofensa. Fet això, va tornar a Alger amb la mateixa embarcació. Allà, la policia francesa el va detenir i va ser lliurat a les autoritats espanyoles. Una vegada jutjat, se'l condemnà a dasset anys de presó, els quals va complir al penal d'*El Dueso*, a Santofia.

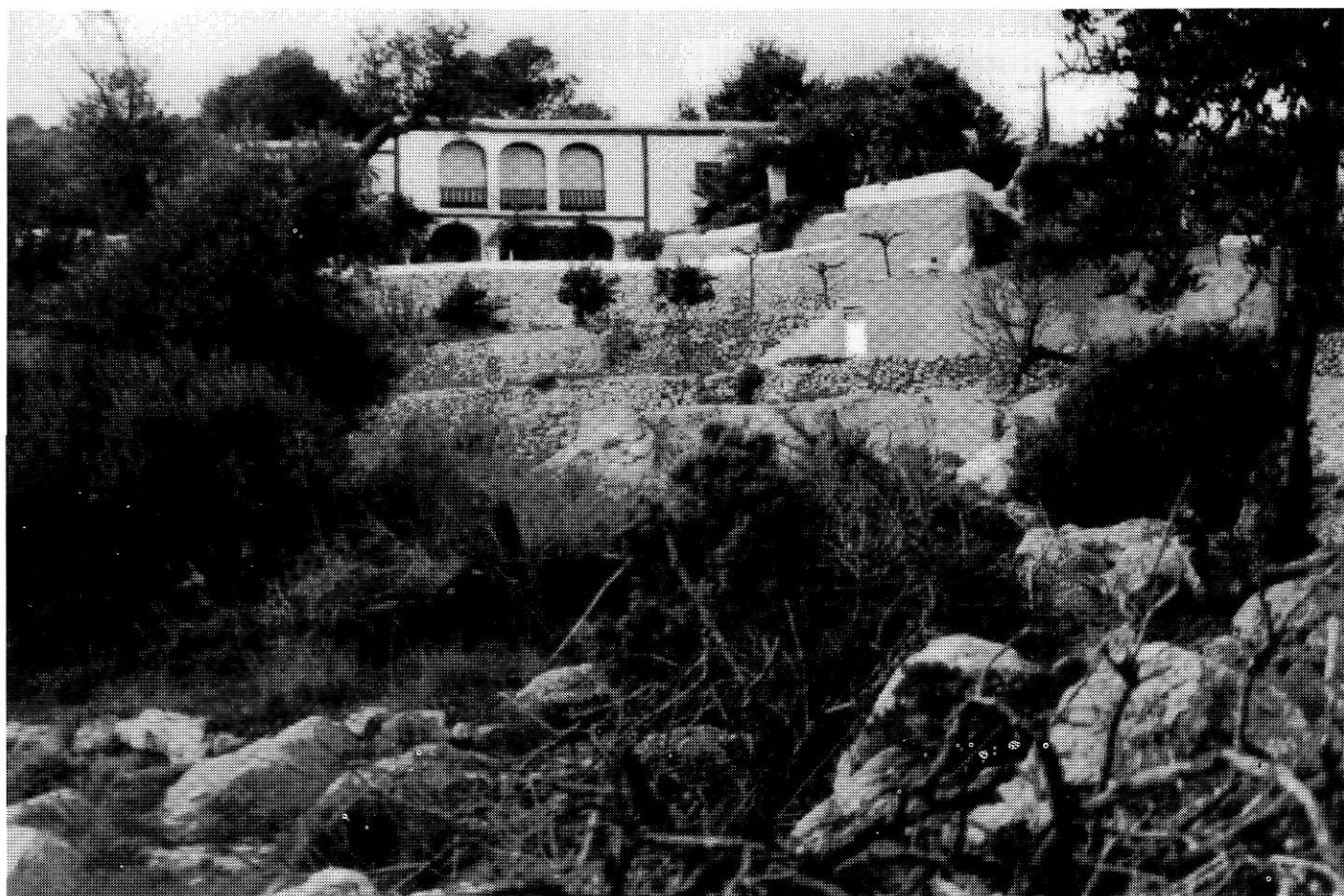
El 27 de març de 1924, es va presentar a casa dels pares devers les cinc de la tarda. Va obligar sa mare i sa germana a deixar les feines que feien i, a sang freda, va disparar un tret al pit de sa mare. La germana va pigiar a córrer, però en Baló li va anar darrere i la va matar amb un ganivet. La mare, traslladada a Vila, a l'hospital, va curar de la seua ferida, però després d'aquell episodi, ningú no va tornar a veure en Baló. La força pública no el va poder detenir i fins i tot es va creure que havia escapat de l'illa, però ell estava amagat a una cova prop del Vedrà. Uns familiars (un oncle de 70 anys, una tia de 67, esposa de l'anterior i el fill d'ambdós, de 29) per llàstima o per amenaces l'alimentaven i el proveïen de tot el necessari. Dormia durant el dia i sortia a la nit. La seua existència degué ser veritablement cruel. Pensau en les tremendes responsabili-

tats que duia sobre la consciència; la remor de les seues pròpies passes quan caminava tot sol de nit pels camps, el cruixir de les rames que movia, les mil remors del vent o la llunyana figura d'una persona, tot era suficient per atemorir-lo i encongir-li el cor.

Ell era casat i amb dos fills, però no vivia amb la seua esposa. Els vesins del paratge de Santa Agnès de Corona, on havia viscut en Baló amb els seus pares, es tancaven per dins a les seues cases al solpost, però ell només tenia una idea fixa: una nit la seua mare va haver de sortir, i Baló, que estava a l'aguait, la va atacar per segona vegada amb la intenció de matar-la. Ferida lleument, va poder escapar, però de la mateixa manera que feia uns mesos, va haver de ser traslladada a Vila per tal de curar la ferida. Aquesta acció el va perdre del tot.

La Guàrdia Civil va preparar un dispositiu a Santa Agnès tot d'una que varen tenir coneixement que el fugitiu, no només era a Eivissa, sinó que havia atacat sa mare. Algunes parelles d'aquest cos rondaven pels camins assabentats que qualsevol moviment arribava de seguida al coneixement d'en Baló. Però tot això només era una cortina de fum, perquè les vertaderes investigacions s'havien confiat al sometent.

El membre d'aquest cos civil armat Lluç Riera Bonet, va aconseguir tenir una entrevista amb en Baló pocs dies després del darrer episodi amb la seua mare. El divendres 26 de desembre el va trobar a la cova on estava amagat. Quan en Baló el va

“...una nit la seua mare hagué de sortir, i Baló, que estava a l'aguait, la va atacar per segona vegada amb la intenció de matar-la”. (Foto: Josep Marí)

veure que entrava el va apuntar amb una pistola al pit, però ell, amb bones paraules, el va convèncer que només el volia ajudar a anar-se'n de l'illa. Li va proposar fugir amb una embarcació de motor. Per assenyalar el dia de la fuga quedaren en veure's el dimarts dia 30 a un determinat indret de la costa.

Aquell dia, a l'hora fixada, en Lluc, que estava amagat, va veure que en Baló acudia a la cita acompanyat per dues persones més; tement-se una possible agressió se'n va anar sense donar-se a conèixer. En Baló, que va pensar que Lluc havia faltat a la seua paraula, el va anar a buscar a casa seua, però Lluc va entrar per una porta posterior. El dia següent, 31 de desembre, hi va tornar, i la dona d'en Lluc, ja avisada per aquest, el va informar que es veurien al solpost de l'endemà, dia de Cap d'Any, a l'indret conegut per sa Vinya, prop del poble de Sant Antoni.

Devers les set i mitja de la tarda, ja de nits caiguda, en Lluc, armat amb una escopeta, estava amagat dins unes mates a la punta d'es Molí, immediat a sa Vinya, quan va veure en Baló que s'apropava acompanyat per un individu que no va reconèixer. Quan varen estar a una distància que va considerar apropiada va donar en veu forta el:

—*Alto al sometent.*

L'acompanyant va fugir, però en Baló, després d'amollar una imprecació, va disparar el revòlver en direcció a la veu. Lluc va fer dos disparos i el cos d'en Baló va caure a terra ferit de mort. Encara va tenir temps de cridar:

—*Joan, no em deixis tot sol!*

Aquell mateix dia en Baló havia anat a cercar el seu cosí Joan a fi que l'acompanyàs a la cita, de la qual esperava que obtindria una embarcació per fugir de l'illa. Quan varen estar prop de la punta d'es Molí se'ls hi varen afegir un grup de tres persones. Conversaren uns ins-

tants i Joan va obtenir el permís per anar-se'n, després que en Baló l'advertís de guardar silenci. Tot just emprès el camí de tornada a casa seua, segons la declaració posterior que va fer, va sentir uns crits seguits de quatre trets. No va tornar enre-re. Al poc d'haver arribat, va rebre la notícia de la mort del seu cosí.

El jutge encarregat del cas va obrir dues causes: una per la mort d'en Baló, i l'altra a l'oncle, a la tia i al seu cosí Joan per complicitat en el cas. Tots tres varen ser empresonats, encara que es va fixar una petita fiança que va ser pagada poc després i quedaren així en llibertat.

A Lluc Riera Bonet també se li va obrir una investigació per tal d'aclarir si la seua actuació havia estat la més encertada de totes les possibles.

PERE VILÀS I GIL